

Kirkeministeriet

Folketingets Kirkeudvalg
Christiansborg
1240 København K

lov@ft.dk
Christian.Langballe@ft.dk

Kirkeudvalget har ved brev af 24. maj 2016 til forslag til folketingsbeslutning B 112 om reform af folkekirkens økonomi bedt om min besvarelse af følgende spørgsmål:

”Ministeren bedes oplyse,

1. - hvilke fredningsbestemmelser gælder i forhold til kirker?
2. - hvor mange kirker er fredede?
3. - hvem tilhører kirkerne inden for folkekirken – undtaget de kirker, som lejes til at holde gudstjeneste i folkekirken”.

Svar:

Ad 1. Hvilke fredningsbestemmelser gælder i forhold til kirker?

Bygningsfredningslovgivningen

Folkekirkens kirkebygninger anses for at være beskyttet i henhold til den kirkelige lovgivning, jf. herved § 1 i lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde, lovbekendtgørelse nr. 329 af 29. marts 2014.

Lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde har i henhold til denne bestemmelse bl.a. til formål at sikre, at der ikke sker forringelse af de kulturværdier, der er knyttet til kirken og kirkegården samtidig med, at det respekteres, at kirkebygningen først og fremmest skal være et rum til menighedens brug i forbindelse med gudstjenester.

Lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde vedrører kun kirkebygninger, der er i brug som kirker i folkekirken.

Som en konsekvens heraf kan kirkebygninger, der er omfattet af lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde ikke fredes i henhold til lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer, jf. lovbekendtgørelse nr. 970 af 28. august 2014, idet § 3 og § 4 i bygningsfredningsloven ikke gælder for kirkebygninger, så længe de er omfattet af lovgivningen om folkekirken. Det er kommet til udtryk i § 5 sammenholdt med § 3 og § 4 i til lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.

Lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer har blandt andet til formål at værne landets ældre bygninger af arkitektonisk, kulturhistorisk eller miljømæssig værdi.

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
www.km.dk

Telefon 3392 3390
Telefax 3392 3913
e-post km@km.dk

Dokument nr.: 63621/16

Dokumentnummeret bedes
oplyst ved henvendelse til
Kirkeministeriet

Dato: 30. maj 2016

Kirker opført før 1536

En kirke, som er opført før 1536, vil, hvis den nedlægges, automatisk høre til den gruppe af bygninger, der er fredet efter bygningsfredningsloven. Nedlægges kirken, vil menighedsrådet som udgangspunkt fortsat være forpligtet til at holde kirkebygningen i forsvarlig stand, idet forpligtelsen til at vedligeholdelse kirkebygningen nu følger af bygningsfredningsloven.

Ca. 1650 af folkekirkens i alt 2.345 kirkebygninger er opført helt eller delvis før 1250 og kun 317 kirkebygninger er mindre end 100 år gamle¹.

Kirker opført efter 1536

Kirker opført efter 1536, som tages ud af brug, er ikke automatisk bygningsfredede efter bygningsfredningslovgivningen. Men det følger af denne lov, at Kulturministeren kan frede bygninger og selvstændige landskabsarkitektoniske værker af væsentlig arkitektonisk eller kulturhistorisk værdi, som er over 50 år gamle.

Uanset deres alder kan bygninger og selvstændige landskabsarkitektoniske værker dog fredes, når det er begrundet i deres fremragende værdi eller andre særlige omstændigheder. En bygningsfredning kan omfatte bygningens eller det selvstændige landskabsarkitektoniske værks umiddelbare omgivelser i form af gårdrum, pladser, fortove, haver, parkanlæg og lignende i det omfang, disse omgivelser er en del af den beskyttelsesværdige helhed.

Hvis en kirke nedlægges, er kirkebygningen inkl. nagelfast inventar således en bygning, der kan fredes. Bygningsfredningen omfatter dog ikke løsøre. En bygningsfredning vil i givet fald ske efter den almindelige procedure med forelæggelse af fredningsforslag for vedkommende fredningsmyndighed.

Sker der ingen bygningsfredning, er en nedlagt kirkebygning hverken beskyttet efter den kirkelige lovgivning eller bygningsfredningsloven.

For de af folkekirkens kirkegårde, som ligger i umiddelbar tilknytning til en kirke, kan det betyde, at hvis kirkebygningen bygningsfredes, kan kirkegården blive omfattet af bygningsfredningen, såfremt kirkegården udgør en del af den beskyttelsesværdige helhed.

Fredede fortidsminder på kirkegårde

Kapitel 8 og 8a i museumsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 358 af 8. april 2014, indeholder særlige bestemmelser om beskyttelse af fortidsminder

¹ Afsnit 4.1 Bevarelse af kulturarv – kirker (side 45f) i Betænkning 1511/2009 Omlægning af statens tilskud til folkekirken til bloktilskud, Kirkeministeriet, oktober 2009.

og sten- og jorddiger. Museumsloven hører under Kulturministeriets ansvarsområde.

Hvis et fredet fortidsminde er beliggende på en af folkekirkens kirkegårde, kan det anses for beskyttet både i henhold til lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde og museumslovens regelsæt.

Folkekirkens kirkegårdsdiger er ikke omfattet af museumslovens bestemmelser om beskyttelse af sten- og jorddiger, men er beskyttede efter lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde, jf. lovbekendtgørelse nr. 329 af 29. marts 2014 sammenholdt med § 1, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 1190 af 26. september 2013 om beskyttede sten- og jorddiger og lignende.

Kirkernes omgivelser

Kirkernes og kirkegårdenes omgivelser er i nogen grad beskyttet gennem fredninger, som især blev gennemført i 1950'erne på initiativ af provst Johan Exner. Fredningerne blev etableret ved frivillige aftaler med ejeren som oftest et præsteembede, hvis jorder stødte op til kirkegårdene. Disse frivillige fredninger af kirkernes omgivelser blev gennemført uden erstatning til ejeren, og uden at det dengang var nødvendigt med en fredningskendelse, men tillægges samme virkning som fredninger, der i dag gennemføres ved kendelse. Undtagelsesvist er der givet dispensation fra en fredning, når der har været tale om bebyggelse til kirkelige (andre offentlige) formål.

Fredningernes omfang er forskelligt fra sted til sted. Generelt skal omgivelserfredningerne sikre, at kirkens omgivelser ikke skæmmes, og at indsigt til eller udsigt fra kirkegården ikke forhindres.

Præstegårde

Enkelte af folkekirkens præstegårde, der er i brug som tjenesteboliger for folkekirkens præster, er ligeledes fredet efter bygningsfredningslovgivningen. Hvor det er tilfældet, skal et menighedsråds forslag til istandsættelse og ombygning af tjenesteboligen godkendes af stedets stiftsøvrighed samt Slots- og Kulturstyrelsen. Den fredede præstegård vil være optaget i listen over fredede og bevaringsværdige bygninger.

<https://www.kulturarv.dk/fbb/index.htm;jsessionid=09C6EA9FF6DE872B91E5B25D6D2C5FE9>

Naturbeskyttelsesloven

For at beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier kan fredningsnævn gennemføre fredning af landarealer og ferske vande efter bestemmelserne i kapitel 6

i lov om naturbeskyttelse, jf. § 33 og § 51 i lov om naturbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 1578 af 8. december 2015.

En fredning i henhold til naturbeskyttelsesloven kan gå ud på bevaring af den nuværende tilstand eller tilvejebringelse af en bestemt tilstand eller landskabstype. Der kan også fastsættes regler om offentlighedens færdsel i et område. Fredning indskrænker juridisk set en grundejers ret til at råde over sin ejendom og medfører, at der en gang for alle gøres op med et bestemt geografisk afgrænset områdes anvendelsesmuligheder. Et fredningsnævns afgørelser om fredning kan påklages til Naturklagenævnet.

Ad 2. Hvor mange kirker er fredede?

Kirkeministeriet kan ikke uden videre besvare dette spørgsmål med et præcist antal opgjort pr. dato, idet oplysningerne skal hentes fra flere forskellige kilder, men som oplyst i svaret ovenfor er ca. 2.345 kirkebygninger omfattet af lov om folkekirkens kirker og kirkegårde, dvs. i brug som kirker i folkekirken.

Ad 3. Hvem tilhører kirkerne inden for folkekirken – undtaget de kirker, som lejes til at holde gudstjeneste i folkekirken?

Langt de fleste af folkekirkens kirker bestyres i dag som selvejende kirker af et menighedsråd, jf. § 1, stk. 1, i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker, jf. lovbekendtgørelse nr. 330 af 29. marts 2014. En kirke anses for selvejende, når kirken eller en til denne henlagt tiendeafløsningssum ikke er undergivet nogens ejendomsret.

Andre kirker bestyres af den, der ejer kirken, eller den, der ejer afløsningssummen for kirketien, jf. § 1, stk. 2, i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker.

Frederiksberg, Frederiksborg, Fredensborg, Gråsten, Christiansborg, Kronborg og Kastels kirker ejes af staten.

Sankt Petri Kirke med begravelseskapellerne, som i 1985 af fredningsstyrelsen blev fredet i henhold til bygningsfredningsloven, hører i dag sammen med de øvrige statslige kirker under Slots- og Kulturstyrelsen.

Lyngby og Bålgø kirker ejes af henholdsvis Lyngby-Tårnbæk og Assens kommuner. Augustenborg Slotskirke ejes af Region Syddanmark.

Sorø Klosterkirke og Herlufsholm Kirke ejes af henholdsvis Stiftelsen Sorø Akademi og stiftelsen Herlufsholm Skole og Gods. Vemmetofte Klosterkirke ejes af den erhvervsdrivende fond Vemmetofte Kloster.

Herudover er enkelte kirker eller kirkesale i privat eje. Det er eksempelvis tilfældet for: Børglum Klosterkirke, Dragsholm, Holsteinsborg og Øland kirker.

Med venlig hilsen

Bertel Haarder

/

Jørgen Lyng Kroer
specialkonsulent